

Σταύρος Σταυρίδης «Ένα σχολείο για την Τσιάπας»

Είμαι εδώ και επτά χρόνια περίπου στη μακρινή πολιτεία της Τσιάπας στο νοτιο-ανατολικό Μεξικό αναπτύσσεται ένας αγώνας ιδιαίτερα σημαντικός για το παγκόσμιο αντικαπιταλιστικό κίνημα. Όχι μόνο γιατί μπορεί να επηρεάσει συσχετισμούς δύναμης στη μεξικάνικη κοινωνία και την αμερικανική ήπειρο γενικότερα, αλλά και γιατί μας προσφέρει πολύτιμα πρότυπα αυτοοργάνωσης και θεσμών συλλογικής δράσης συγκροτημένων με αξίες απόλυτα εχθρικές προς το νεοφιλελευθερισμό. Σε ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες, συνθήκες «πολέμου χαμηλής έντασης» όπως τον ονομάζουν, με τα στρατόπεδα να ζώνουν τα χωριά τους, οι εξεγερμένες ιθαγενικές κοινότητες οικοδομούν καθημερινά έναν πολιτισμό αντίστασης στη βαρβαρότητα της εκμετάλλευσης. Οι αξίες της παράδοσης των Ινδιάνων, που κέντρο τους έχουν την κοινή ιδιοκτησία και εκμετάλλευση της γης, συναντήθηκαν με τις σημαντικώ-

τερες παραδόσεις του αντικαπιταλιστικού κινήματος. Η κριτική αποκάλυψη του νεοφιλελευθερισμού, οι εμπειρίες της αντίστασης των εργατικών και αγροτικών κινήματων, ο λόγος της μαχόμενης οικολογίας και της φεμινιστικής δράσης, οι εμπειρίες και οι μορφές των αντιαποικιοκρατικών κινήματων, συναντήθηκαν έτσι με έναν εξεγερμένο λαό, που αναζητά τον αυτοπροσδιορισμό του στα πλαίσια ενός πολύμορφου αγώνα κατά του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού.

Στην καθημερινή αντίσταση των ζαπατίστικων κοινοτήτων μοιάζει να προβάλλεται το όραμα μιας κοινωνικής επανάστασης μακράς διάρκειας, της οποίας η έκβαση εξαρτάται όχι μόνο από πολιτικούς ή στρατιωτικούς συσχετισμούς αλλά και από την ικανότητά της να δημιουργεί καθημερινά τους δικούς της θεσμούς, το δικό της πολιτισμό.

Έτσι, οι εξεγερμένες κοινότητες εφαρμό-

ζουν στην πράξη τις αρχές της κοινοκτημοσύνης και της κοινής κατανομής των προϊόντων της εργασίας, ενώ παράλληλα εφαρμόζουν την αρχή της δημοκρατίας και της ισότητας στη λήψη και την εκτέλεση όλων των αποφάσεων που αφορούν στη ζωή τους. Ακόμα και στη διάρκεια της ένοπλης αντιπαράθεσης με τον κυβερνητικό στρατό, τον τελευταίο λόγο για την επιλογή της συνέχισης του πολέμου και της διαμόρφωσης των όρων διεξαγωγής του είχαν τα ίδια τα συμβούλια και οι συνελεύσεις των κοινοτήτων.

Παρ' όλο που ζουν υπό τον ασφυκτικό κλοιό των κυβερνητικών δυνάμεων, οι οποίες δεν έχουν, όμως, επιτύχει την απομόνωσή τους από την υπόλοιπη κοινωνία, οι κοινότητες επιμένουν να διαχειρίζονται την παραγωγή και τη διάθεση των προϊόντων τους, ενώ ταυτόχρονα επιμένουν να ελέγχουν ένα δικό τους σύστημα υγείας και ένα δικό τους σύστημα εκπαίδευσης. Τους γιατρούς και τους δασκάλους της κυβέρνησης τους διώχνουν, γιατί πιστεύουν ότι η δράση τους δεν είναι παρά μέρος της προσπάθειας που κάνει το κράτος να καθυποτάξει τους εξεγερμένους.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικός είναι ο τρόπος που αντιλαμβάνονται τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος που να αντιστοιχεί στις αξίες των εξεγερμένων ιθαγενικών κοινοτήτων. Συνειδητοποιώντας ότι επιχειρούν να εδραιώσουν το δικό τους πολιτισμό σε αντίθεση με τον κυρίαρχο, καταλαβαίνουν πως πρέπει να ξεκινήσουν εκπαιδεύοντας τους νέους εκπαιδευτές (όπως περίπου το έλεγε ο Μαρκξ, και εκείνος που εκπαιδεύει πρέπει να εκπαιδευτεί). Οι νέοι αυτοί «πολιτιστικοί λειτουργοί», όπως τους ονομάζουν, θα είναι εκείνοι που θα αναλάβουν να διδάξουν παιδιά και ενήλικες στα χωριά, μαθαίνοντάς τους γραφή, ισπανικά για να μπορούν, όπως λένε, να υπερασπίζο-

νται τις αρχές και τα δικαιώματά τους στην κοινωνία ολόκληρη, γεωγραφία, μαθηματικά, αλλά και τις «ιστορίες» των κοινοτήτων, των τοπικών αλλά και των διεθνών αγώνων. (Είναι ενδιαφέρον ότι το πρόγραμμα της εκπαίδευσης αντιπαράθετεί τις ιστορίες των αγώνων στη μία και μοναδική ιστορία των κυριάρχων: «Ο στόχος μας είναι να αναδειχθεί η αξία που έχουν οι άλλες ιστορίες, οι ιστορίες των λαών και των ανθρώπων, δίνοντάς τους θέση μέσα στην εκπαίδευσή μας»).

Οι πολιτιστικοί λειτουργοί εκλέγονται από κάθε κοινότητα και έχουν την υποχρέωση να παρακολουθήσουν μαθήματα σε ένα κέντρο εκπαίδευσης, όπου διδάσκουν επαγγελματίες με ιδιαίτερη παιδεία και πείρα σε ορισμένους τομείς καθώς και άνθρωποι μορφωμένοι που νιώθουν αλληλέγγυοι με τον αγώνα των κοινοτήτων και στηρίζουν τις προσπάθειές τους. Έχουν ταυτόχρονα την υποχρέωση, επιστρέφοντας στις κοινότητες, να βοηθούν στη συλλογή στοιχείων του ιθαγενικού προφορικού και υλικού πολιτισμού. Δεν πρόκειται, εδώ, για μια επιχείρηση διάσωσης και μουσειακής έκθεσης ενός πολιτισμού που χάνεται. Οι πολιτιστικοί λειτουργοί καταγράφουν ένα υλικό απαραίτητο για την υποστήριξη και ανάπτυξη της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα πλαίσια ενός πολιτισμού ζωντανού. Ενός πολιτισμού στον οποίο μολιάζονται γνώσεις και στοιχεία πολιτισμών άλλων, στο βαθμό που συμβάλλουν σε μια χειραφετητική αγωγή. Με την ίδια λογική δίνεται αξία στις τοπικές πολιάριθμες γλώσσες. Η απόφαση των κοινοτήτων θεωρεί πως «η αναγνώριση της ισοτιμίας των γλωσσών δημιουργεί έναν ενιαίο χώρο επικοινωνίας». Γιατί κάθε γλώσσα μεταφέρει τελικά την ιδιαίτερη σοφία και πείρα της ομάδας των ανθρώπων που τη μιλάει. Η

εκπαιδευτική πρόταση των εξεγεργμένων κοινοτήτων επιμένει να μιλά για γλώσσες, στον πληθυντικό, όπως επιμένει να μιλά για ιστορίες.

Βέβαια, ένα εκπαιδευτικό σύστημα δεν αναπτύσσεται εύκολα σε συνθήκες στέρησης και πολέμου, έστω και αν αυτός δεν έχει την ένταση μιας ανοιχτής, καθημερινής αναμέτρησης. Αυτά τα κέντρα εκπαίδευσης πολιτιστικών λειτουργιών στεγάζονται εκ των ενόντων σε σχολεία εγκαταλειμμένα, σε σπίτια ή και στην ύπαιθρο. Γι' αυτό η ανεξάρτητη κοινωνική οργάνωση *Espace Civil* (Δεσμός Πολιτών), η οποία στηρίζει το έργο των εξεγεργμένων κοινοτήτων, επιχειρεί να υλοποιήσει ένα πρόγραμμα κατασκευής τέτοιων κέντρων, προσδιορίζοντας τις προδιαγραφές και τις απαιτήσεις τους με βάση τις αποφάσεις των κοινοτήτων.

Αναποκρινόμενοι στις εκκλήσεις της *Espace Civil*, μία ομάδα σύντροφοι και συντρόφισσες σκέφτηκαν να δημιουργήσουν μία επιτροπή πρωτοβουλίας για την ανέγερση ενός τέτοιου σχολείου στην Τσιάπας. Καθοριστικό ρόλο σε μια τέτοια πρωτοβουλία έπαιξε η μελέτη για τη δημιουργία συγκροτήματος εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων σε ένα ζαπατίστικο χωριό, από δύο συντρόφους αρχιτέκτονες στα πλαίσια της διπλωματικής τους εργασίας στην αρχιτεκτονική σχολή του Ε.Μ.Π., το Μάρτη του 2000. Η πρόταση αυτή δόθηκε στην *Espace Civil*, που την υιοθέτησε και πρότεινε να υλοποιηθεί άμεσα στο βαθμό που συγκεντρωνόταν τα απαραίτητα χρήματα. Έτσι η

επιτροπή πρωτοβουλίας ανέλαβε μία καμπάνια που φιλοδοξεί να συγκεντρώσει ένα σημαντικό ποσό, κάνοντας ταυτόχρονα γνωστή μια σημαντική πτυχή της ζαπατίστικης εξέγερσης, μιας εξέγερσης που αφορά όλους. Η επιτροπή έχει στόχο ταυτόχρονα να προετοιμάσει οργανωμένες ομάδες συμπαραστατών που θα βοηθήσουν επί τόπου στην ανέγερση του εκπαιδευτικού κέντρου, σε μια χειρονομία αγωνιστικής αλληλεγγύης. Η ίδια η λογική του σχεδιασμού του συγκροτήματος προβλέπει τη χρήση μορφών κατασκευής οικείων στους ντόπιους, μορφών που να αξιοποιούν τα ντόπια υλικά και που μπορεί ο καθένας να χειριστεί διαθέτοντας κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις.

Αν, όπως το λέει η πρώτη Διακήρυξη της *Realidad*, έχουμε στόχο «ενάντια στη διεθνή του τρόμου που αντιπροσωπεύει ο νεοφιλελευθερισμός να υψώσουμε τη διεθνή της ελπίδας», τότε ίσως η προσπάθεια των εξεγεργμένων ιθαγενικών κοινοτήτων να φτιάξουν το δικό τους εκπαιδευτικό σύστημα, να αντιστοιχεί και σε ένα μέρος από τα δικά μας οράματα. Άλλωστε οι ίδιοι ονόμασαν το πρόγραμμα αυτό με ένα τρόπο που κάτι τέτοιο θέλει να υποδείξει: *Semillita del sol* που σημαίνει «Σποράκι του ήλιου».

Επικοινωνία με την επιτροπή:

τηλ. 8227344 και 3304901

Fax. 3840390

e-mail: escuelapara@yahoo.com